

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Jegyzetek a brüsszeli világkiállítás tanügyi részéről.

Mult évi külföldi utazgatásom alatt megfordultam Brüsszelben is, hogy az ugyanakkor megnyilt világkiállítást, melyről tagjaink annak idején bőven referáltak, megtekinthessem. — Hosszabb időt töltöttem a kiállítás területén, alaposan végignézttem az egyes államok ipari és gazdasági haladását jelző mérőföldmutatókat s jóleső, olykor fájó érzéssel tettem összehasonlításokat a látottak és hazai viszonyaink között.

Mivel tanügyi kérdések érdekelttek elsősorban, meglepetéssel állapítottam meg, hogy Németország kivételével egyik állam sem mutatta be rendszeres összeállításban oktatásügyének mai állapotát.

Németország azonban e tekintetben is kitett magáért; tizenhárom szobát lefoglaló kiállításában bemutatta mindazt, amiből megítélni lehetett a német iskolában folyó munkát, s annak irányát. — Azt hiszem, szolgálatot teszek hazai oktatásügyünknek is, ha feljegzéseimet az alábbiakban közreadom, előrebecsátva, hogy ismertetésem nem lesz rendszeres, hanem a szerintem fontosabb részeknek kiemelésére fogok szorítkozni.

A kiállításon végigmenvén, mindenekelőtt megállapítottam, hogy néhány, a különböző iskoláknál és tanügyi intézményeknél mindig visszatérő gondolat vonul végig az egész német tanügyi kiállításon. Ilyenek a szemléltető módszer minél teljesebb kiterjesztése, a klasszikus tárgyak mellett a realis tárgyak, főkép a természettudományok térhódítása, a rajzitanítás, a kéziügyesség fejlesztése, ápolása; a természettudományi tárgyaknál a növendékek cselekvő részvétele, a tanulásban mindinkább nagyobb önállóság követelése a tanulóktól, sőt alkotóképességre való nevelése az ifjuságnak, a testgyakorlás és testedzés legkülönbözőbb nemének ápolása: úszás, társas kirándulások, úgynevezett vándorlások rendezése az ország távolabbeső részeibe. A testápolással összefüggően az iskolai közegészségügy: a tanulók egészségi állapotának időközönként az iskolaorvosok által való megvizsgálása; a tantermek hygienéje, szellőztetése; a jó pad, mely elsőrendű kérdés Németországban. Mind e mozzanatok feltalálhatók még a testileg és szellemileg visszamaradt és beteg, vagy gyenge szervezetű

gyermekek számára való iskolaberendezéseknél is, sőt utóbbiaknál fokozottabb mértékben.

Főképen a következők ragadták meg figyelmemet: 1. a földrajzi, 2. a természettudományi tanításra és 3. az iskolai egészségügyre, a kisegítő iskolákra vonatkozó részek, továbbá egy mintatanterem, melyekre nézve a következőket jegyeztem: a földrajz tanítása körében bemutatják a tanulók által otthon, azonban a tanult anyaggal szoros kapcsolatban készített domborútérképeket, továbbá a tanításnál szükséges különböző szemléltető faliképeket, térképeket, földgömböket és a földrajzi oktatás módszerének irodalmát.

A fizika tanítására vonatkozó kiállítás a kísérletezéseknél, a tanításnál valamint a tanulók fizikai gyakorlatainál használt eszközöket tünteti föl. Igen érdekesek voltak Noack tanárnak (Giessen) a tanulók fizikai gyakorlatai részére tervezett szerszámai, továbbá Grintehl tanárnak Hamburg város felső iskolái részére ugyancsak hasonló célból készített fizikai eszközei.

Hamburg városának Hamm kerületében levő reáliskolája fényképekben be is mutatta a növendékeknek e téren (fizikai kísérletek) való kezűgyességi képzsését.

A most említett intézetben mindazon eszközöket, melyek a fizika tanításához szükségesek, a tanulók maguk tervezik és az iskola laboratóriumában — vezetés mellett — maguk is készítik el. Szinte külön tárgygyá fejlődött a növendékek kezűgyességi képzése a fizika tanításánál.

A német tanügyi kiállítás legérdekesebb része a biológiai módszernek bemutatása volt. A kiállított szemléltetőképek, præparatumok s szakirodalom gazdagon illusztrálják a Németországban meghonosodott s megerősödött új rendszert.

Jól használhatók a tanításnál a nagyított növényi és állati modellek (Orchis militaris virága, az erdei hangya, a méh, a méhkirálynő stb.). Mivel azonban a természettudományok tanításánál, ha csak lehet, élő-állatok és növények is bemutatandók, a berlini taneszköz-intézet az előadásoknál használt, vízben élő állatok és növényekből egy tengeri és egy édesvízi aquariumot állított ki. Hogy mily nagy mértékben megkönnyíti az élőállatokkal és növényekkel való tanítás úgy a tanárok, mint a tanulók feladatát is, azt felesleges részleteznem, csak annyit jegyez meg, hogy az egyes magasabb fokú intézetek már rendelkeznek is aquariumokkal.

A természetrajzi oktatás szolgálatában állanak az iskolai botanikus kertek is. Németország nagyobb városaiban majdnem mindenütt találhatók. Életrevaló gondolat volt e kertek megteremtése, mert a városi gyermeknek hiányos ismeretei másképp ki nem egészíthetők.

A kiállító iskolák rajzokkal és fényképfelvételekkel mutatják be iskolakertjeiket.

A tanulókat a természetrajzi oktatás keretében is önálló munkálatok készítésére ösztönözték. A Dorothea-reálgymnasium pld. nagyobb faliképeket állított ki, melyeket a tanulók maguk készítettek. Ilyen rajzok: keresztmetszet az ember bőréből; az emberi izomrendszer stb. A felsőbb osztályok tanulói külön tanfolyamokon præparatumokat is készítenek.

Így a königsbergi királyi Wilhelm-gymnasium a béka gyomrát, tüdejét, gégéjét præparatumokban, a schönebergi Helmholtz-reálgymnasium pedig a rák idegrendszere, különböző állatok agya, stb. præparatumait állította ki.

Befejezésül itt is összeállítva látható volt a természetrajzi oktatás egész irodalma.

A középiskolák kiállításából meg kell emlékezni a majna-frankfurti reform-reálgymnasium kiállításáról, mely intézményt a város tartja fenn s építtette, s amely mintaszerű berendezésével feltűnést keltett. Számtalan fényképfelvétel mutatja az ott folyó életet, a tanulók öntevékenységet fejlesztő gyakorlatokat, munkálkodásukat. Amiket fennebb a fizikai és természetrajzi részre vonatkozóan feljegyeztem, azt ezen iskola képeiben mind be is mutatta.

A kiállítás keretében egy német minta középiskolai tantermet is bemutatnak; falai szürkére voltak festve, a padlót szürke linoleum takarta. Két- és együletes padjai fel- és leemelhető ülésekkel készültek (nálunk Málel-féle), miáltal a tanulók testi méreteihez alkalmazhatók. A beállítás előtt a tanulók megméretnek egy «Albis» nevű mérőeszközzel.

Külön tábla van a tanár és a tanulók számára, előbbi kettős és közvetlenül a kathedra mögött van.

A helyiség világításáról, szellőztetéséről és fűtéséről megfelelő berendezések gondoskodnak. A fűtött tanterem levegőjét pedig arra való edényekben víz párologtatása által javítják. A térképek és szemléltető-képek falra erősített s könyv módjára lapozható képtartónak elhelyezve. A falakat örökbecsű műtárgyak reprodukciói ékesítik. (Nagy Sándor perzsa ütközetét ábrázoló nápolyi mozaikkép színes reprodukciója).

A népoktatási intézetek gazdag kiállításából figyelmet érdemeltek a testápolást előmozdító intézmények és intézkedések, így pld. az iskolai fürdő, melyben hetenként minden tanuló megfürödhetik, az ingyenes úszástanítás, továbbá a hátgerincoszlopelgörbülésben szenvedő gyermekeknek hetenként két órában, orvosi felügyelet mellett való megfelelő tornáztatása; a fogbeteg-tanulókról való gondoskodás.

Felette érdekes és tanulságos volt a (Németországban ma már magas fokon álló) kisegítő iskolák kiállítása modellekben, statisztikai táblákban és fényképfelvételekben. Különösen feltűnt a charlottenburgi erdei iskola (ismertetését lásd Magyar Pædagogia 1908. évf. 104. old.) és a gyengetehetségu gyermekek számára Lipcsében felállított iskola kiállítása.

A charlottenburgi erdei iskola statisztikai táblákon bemutatta az elért eredményeket, melyből az alábbi adatokat ki is emelem :

	változatlan	javult	rosszabbodott
a) vérszegények	14%	47·5%	38·5%
b) skrofulozusok	10%	62%	28%
c) tüdőbetegek	27%	63%	10%
d) szívbetegek	18%	76%	6%

A gyengetehetségu tanulók lipcsei iskolájában az oktatásnál a főszerepet a szemléltetés játssza, azonkívül az iskolához kert is tartozik, melyben a gyermekek kertészeti munkákat végeznek. Németországnak ma már 230 városában van kisegítő iskola és ezen iskolákat összesen 24.000 gyermek látogatja, ami élénken bizonyítja, hogy a gyengetehetségu tanulók iskolájának intézménye mennyire bevált Németországban.

Egészen külön osztályt szenteltek az iskolai egészségügy bemutatásának. Szépen kidolgozott statisztikai táblák, melyekből megállapítható, hogy 468 várost véve alapul, hány iskolában adnak a tanulóknak oktatást az úszásban a község költségén ; hány iskolában vizsgálják rendszeresen iskolaorvosok a tanulók hallását s gondoskodnak a rosszul halló gyermekek külön oktatásáról, hány községben gyógyítják a nyelvhibás gyermekeket s vannak a fogbeteg-tanulók részére iskolai fogklinikák. Végül hány helyen végeztetnek a tanárok a tanulókkal az órák alatt lélegzési gyakorlatokat.

Figyelmet érdemeltek az egészség ápolására vonatkozó szép falitáblák, szemléltető képek, melyek igazán instruktívek ; így Müller I. P. (Charlottenburg) képei (a különböző tápanyagok valóságos tápláló tartalmáról), Gruber és Kraepelin (Lehmann, München) képei az alkoholkérdéshez ; Baur Fischer-Kolb egészségügyi falitábla a fűző használatának káros hatásáról a belső szervekre, stb.

Ezekben adtam feljegyzéseimet, melyekhez csak annyit fűzök még, hogy a kiállítást felemelő érzéssel s azzal a meggyőződéssel hagytam el, hogy az iskolai belső munkát illetőleg a kontinens egyik állama sem versenyezhet Németországgal, s hogy ha sikereket, eredményeket akarunk elérni, példáját figyelmen kívül nem hagyhatjuk.

Dr. TÖRÖK ARTHUR.